

Respect pentru oameni și cărți

GHEORGHE ADALBERT SCHNEIDER

**MEMORATOR ȘI ÎNDRUMAR
DE MATEMATICĂ
ARITMETICĂ ȘI ALGEBRĂ
PENTRU GIMNAZIU**

EDITURA HYPERION

1	Mulțimi	3
1.1	Noțiunea de mulțime. Element. Relația de apartenență	3
1.2	Relația între două mulțimi. Submulțimi	4
1.3	Operații cu submulțimi	5
1.4	Aplicații	6
2.	Mulțimea numerelor naturale	8
2.1	Scrierea și citirea numerelor naturale în sistemul de numerație zecimal	8
2.2	Reprezentarea numerelor naturale pe axă. Compararea și ordonarea numerelor naturale. Aproximarea și rotunjirea numerelor naturale	10
2.3	Adunarea numerelor naturale	12
2.4	Scăderea numerelor naturale	13
2.5	Înmulțirea numerelor naturale. Factor comun. Ordinea efectuării operațiilor. Utilizarea parantezelor	14
2.6	Împărțirea cu rest a numerelor naturale	16
2.7	Ridicarea la putere cu exponent natural a unui număr natural. Compararea puterilor care au aceeași bază sau același exponent. Ordinea efectuării operațiilor	17
2.8	Divizor. Multiplu	21
2.9	Criterii de divizibilitate cu 10, 2, 5, 3 și 9	22
2.10	Numere prime. Numere compuse	24
2.11	Descompunerea numerelor naturale în produs de puteri de numere prime	25
2.12	Divizori comuni a două sau mai multe numere naturale. C.m.m.d.c. Numere prime între	

Respect pentru oameni și cărți	
ele	26
2.13 Multiplii comuni a două sau mai multe numere naturale. C.m.m.m.c. Relația dintre c.m.m.d.c. și c.m.m.m.c.	27
2.14 Aplicații	28
3 Multimea numerelor întregi	31
3.1 Număr întreg, opusul unui număr întreg, reprezentarea pe axă a numerelor întregi, valoarea absolută (modulul)	31
3.2 Compararea și ordonarea numerelor întregi ..	32
3.3 Adunarea numerelor întregi	33
3.4 Scăderea numerelor întregi	34
3.5 Înmulțirea numerelor întregi	34
3.6 Împărțirea numerelor întregi când deîmpărțitul este multiplu al împărțitorului	35
3.7 Ridicarea la putere a numerelor întregi	36
3.8 Ordinea efectuării operațiilor și folosirea parantezelor	37
3.9 Divizorii unui număr întreg	37
3.10 Aplicații	39
4 Multimea numerelor raționale	40
4.1 Numere raționale pozitive	40
4.2 Multimea numerelor raționale $\mathbb{Q}$; reprezentarea numerelor raționale pe axa numerelor; opusul unui număr rațional; valoarea absolută (modulul) unui număr rațional	48
4.3 Compararea și ordonarea numerelor raționale ..	49
4.4 Adunarea și scăderea numerelor raționale	50
4.5 Înmulțirea numerelor raționale	52
4.6 Împărțirea numerelor raționale	52
4.7 Puterea unui număr rațional cu exponent întreg. Reguli de calcul cu puteri	52
4.8 Aplicații	54

5	Numere reale	54
	5.1 Rădăcina pătrată a unui număr natural pătrat perfect	54
	5.2 Rădăcina pătrată a unui număr rațional pozitiv pătrat perfect	54
	5.3 Rădăcina pătrată a unui număr rațional pozitiv care nu este pătrat perfect	55
	5.4 Numere iraționale. Mulțimea numerelor reale	56
	5.5 Operații cu numere reale de forma $a\sqrt{b}$, $b \in \mathbb{Q}$, $a > 0$	56
	5.6 Raționalizarea numitorului unei fracții, având numitorul irațional	57
6	Rapoarte și proporții	58
	6.1 Rapoarte și procente	58
	6.2 Proporții	59
	6.3 Mărimi direct proporționale. Regula de trei simplă	59
	6.4 Mărimi invers proporționale. Regula de trei simplă	60
	6.5 Media aritmetică	61
	6.6 Media aritmetică ponderată	61
	6.7 Probabilitatea realizării unor evenimente	62
	6.8 Aplicații	62
7	Calcul algebric	64
	7.1 Adunarea și scăderea numerelor reale reprezentate prin litere	64
	7.2 Înmulțirea și ridicarea la putere a numerelor reale reprezentate prin litere	64
	7.3 Împărțirea numerelor reale reprezentate prin litere	65
	7.4 Reguli de calcul cu numere reale reprezentate prin litere	65
	7.5 Formule de calcul prescurtat	66

Respect pentru numeni si carti	
7.6 Descompunerea în factori	66
7.7 Rapoarte de numere reale reprezentate prin litere. Operații cu acestea	68
7.8 Inegalități	70
8 Funcții	72
9 Ecuații și inecuații	75
9.1 Ecuații de forma $ax + b = 0, x \in \mathbb{R}, a, b \in \mathbb{R}, a \neq 0$	75
9.2 Ecuații de forma $ax + by + c = 0, a, b, c \in \mathbb{R}$	76
9.3 Ecuații de forma $ax^2 + bx + c = 0, a, b, c \in \mathbb{R}, a \neq 0$	77
9.4 Inecuații de forma $ax + b > 0 (\geq 0, < 0, \geq 0)$ $a, b \in \mathbb{R}, a \neq 0$	79
9.5 Aplicații	79
10 Sisteme de ecuații și inecuații de gradul I	80
10.1 Sisteme de ecuații de gradul I cu două necunoscute	80
10.2 Sisteme de inecuații de gradul I cu o necunoscută	81
10.3 Aplicații	82

Tiparul executat la
EDITURA HYPERION
CRAIOVA
Str. Împăratul Traian Nr. 30

1. Mulțimi RO

1.1. Notiunea de mulțime. Element. Relația de apartenență

1. **Mulțimea** este o notiune primară, ea nu se definește.

Intuitiv, mulțimea reprezintă o colecție (grupare) de obiecte având o natură bine determinată, obiectele numindu-se **elemente**.

Mulțimile se notează cu litere mari, iar elementele unei mulțimi cu litere mici.

2. Fiind dată mulțimea A și a este un element al mulțimii A , atunci scriem $a \in A$ și citim a **apartine** lui A .

Fiind dată mulțimea A și a nu este un element al mulțimii A , atunci scriem $a \notin A$ și citim a **nu apartine** lui A .

3. Mulțimea care nu are nici un element se numește **mulțimea vidă** și se notează $\emptyset$.

Exemplu: $\{x \in \mathbb{N} \mid 3 < x < 3\} = \emptyset$.

4. O mulțime A poate fi dată astfel:

a) prin enumerarea elementelor mulțimii între acolade, fiecare element al mulțimii scriindu-se o singură dată;

Exemple: $A = \{1, 2, 3\}$, $B = \{a, b, c\}$, $C = \{1, 2, x, 5, y\}$.

b) cu ajutorul unei proprietăți ce caracterizează elementele mulțimii;

Exemple: 1. A este mulțimea cifrelor pare. Mulțimea A se poate scrie $A = \{0, 2, 4, 6, 8\}$;

2. B este mulțimea literelor cuvântului **matematică**. Mulțimea B se poate scrie $B = \{m, a, t, e, i, c, \ddot{a}\}$;

3. C este mulțimea numerelor naturale mai mici decât 30 și care se împart exact la 5. Ea se poate scrie $C = \{0, 5, 10, 15, 20, 25\}$.

4. $A = \{x \in \mathbb{N} \mid x < 5\} = \{0, 1, 2, 3, 4\}$;

5. $A = \{x \in \mathbb{N}^* \mid 3 \leq x < 8\} = \{3, 4, 5, 6, 7\}$;

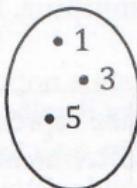
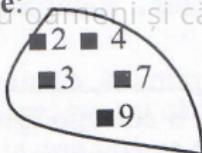
6. $A = \{x \in \mathbb{N}^* \mid x|8\} = \{1, 2, 4, 8\}$;

7. $A = \{x \in \mathbb{N}^* \mid x : 4 \text{ și } x < 30\} = \{4, 8, 12, 16, 20, 24, 28\}$;

8. $A = \{x \in \mathbb{N}^* \mid 3 \leq x < 30 \text{ și } x : 6\} = \{6, 12, 18, 24\}$.

c) cu ajutorul diagramei Venn-Euler;

Exemple:

• 1	• 3	• 5
• 2	• 4	• 6
• a	• b	• c

5. Fiind dată mulțimea finită A , atunci numărul de elemente al mulțimii A se numește cardinalul lui A și se notează $\text{card } A$.

Exemplu: $\text{card } \{1, 2, 3, 4\} = 4$; $\text{card } \{a, b, c\} = 3$.

6. Fiind date mulțimile A și B , spunem că mulțimile sunt egale și scriem $A = B$, dacă orice element din A aparține și mulțimii B și orice element din B aparține și mulțimii A .

Exemplu: a) $A = \{1, 3, 5, 7, 9\}$ și B = mulțimea cifrelor impare.

b) $A = \{x \in \mathbb{N}^* \mid 3 \leq x < 10 \text{ și } x : 2\}$ și $B = \{4, 6, 8\}$.

Observație. Două mulțimi egale au același cardinal.

1.2 Relația între două mulțimi. Submulțimi

1. Fiind date mulțimile A și B , spunem că mulțimea A este inclusă în mulțimea B dacă orice element al mulțimii A este și element al mulțimii B . Notăm $A \subset B$ și spunem că A este o **submulțime** a mulțimii B .

Exemplu: a) Dacă $A = \{1, 2\}$ și $B = \{1, 2, 3\}$, atunci $A \subset B$.
b) Dacă $A = \{1, 3, 5, 7, 9\}$ și $B = \{3, 5\}$ atunci $B \subset A$.

Observație. Evident $A \subset A$ și $\emptyset \subset A$.

2. Proprietăți ale relației de incluziune

1. $A \subset A$ - relația $\subset$ este reflexivă;
2. $A \subset B$ și $B \subset A \Rightarrow A = B$ - relația $\subset$ este antisimetrică;
3. $A \subset B$ și $B \subset C \Rightarrow A \subset C$ - relația $\subset$ este tranzitivă.

Libris

1.3 Operații cu submulțimi

1. Numim **intersecția** mulțimilor A și B și notăm $A \cap B$, mulțimea formată din elementele comune mulțimilor A și B .

Putem scrie: $A \cap B = \{x | x \in A \text{ și } x \in B\}$.

Observație. Intersecția a două mulțimi este o operație comutativă, deoarece evident $A \cap B = B \cap A$.

Exemplu: Dacă $A = \{1, 2, 7\}$ și $B = \{0, 1, 2, 3, 4, 5\}$, atunci $A \cap B = \{1, 2\}$.

2. Numim **reuniunea** mulțimilor A și B și notăm $A \cup B$, mulțimea formată din elementele care aparțin cel puțin uneia dintre mulțimile A și B .

Putem scrie: $A \cup B = \{x | x \in A \text{ sau } x \in B\}$.

Observație. Reuniunea a două mulțimi este o operație comutativă, deoarece evident $A \cup B = B \cup A$.

Exemplu: Dacă $A = \{1, 5, 9\}$ și $B = \{0, 1, 3, 4, 5\}$, atunci $A \cup B = \{0, 1, 3, 4, 5, 9\}$.

3. Numim **diferența** mulțimilor A și B și notăm $A - B$, mulțimea formată din elementele mulțimii A care nu aparțin mulțimii B .

Putem scrie: $A - B = \{x | x \in A \text{ și } x \notin B\}$.

Exemplu: Dacă $A = \{1, 3, 5, 7, 9\}$ și $B = \{0, 1, 3, 4\}$, atunci $A - B = \{5, 7, 9\}$ și $B - A = \{0, 4\}$.

Observație. Diferența a două mulțimi nu este o operație comutativă, deoarece evident $A - B \neq B - A$. Această afirmație rezultă și din exemplul de mai sus, unde se vede clar că $A - B \neq B - A$.

4. Fiind dată mulțimea E și A o submulțime a lui E , numim complementara lui A în raport cu E mulțimea $E - A$, care se notează $C_E A$.

Putem scrie: $C_E A = \{x | x \in E \text{ și } x \notin A\}$.

Exemplu: Dacă $E = \{0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9\}$ și $A = \{1, 3\}$, atunci $C_E A = \{0, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9\}$.

5. Numim **produs cartezian** al mulțimilor A și B și notăm $A \times B$, mulțimea formată din toate perechile care au primul element din mulțimea A și al doilea element din mulțimea B .

Putem scrie: $A \times B = \{(x, y) | x \in A \text{ și } y \in B\}$.

Exemplu: Fiind date mulțimile $A = \{0, 1\}$ și $B = \{1, 2, 3\}$, avem: $A \times B = \{(0, 1), (0, 2), (0, 3), (1, 1), (1, 2), (1, 3)\}$ și $B \times A = \{(1, 0), (1, 1), (2, 0), (2, 1), (3, 0), (3, 1)\}$.

Observație. Produsul cartezian a două mulțimi nu este comutativ. Această afirmație rezultă și din exemplul de mai sus, unde se vede clar că $A \times B \neq B \times A$.

1.4 Aplicații

1. Determinați mulțimile:

- $A = \{x \in \mathbb{N} | x = 3n + 1, n = 1, 2, 3\}$;
- $B = \{x \in \mathbb{N} | 8x + 7 = 71\}$;
- $C = \{x \in \mathbb{N} | 11 \leq 5x + 1 < 31\}$.

Soluție. a) $n = 1 \Rightarrow x = 4, n = 2 \Rightarrow x = 7$ și $n = 3 \Rightarrow x = 10$. Atunci $A = \{4, 7, 10\}$.

b) $8x + 7 = 71 \Rightarrow 8x = 71 - 7 \Rightarrow 8x = 64 \Rightarrow x = 8$. Atunci: $B = \{8\}$.

c) $5x + 1 \geq 11 \Rightarrow 5x \geq 10 \Rightarrow x \geq 2$ și $5x + 1 < 31 \Rightarrow 5x < 30 \Rightarrow x < 6$. Rezultă atunci că $2 \leq x < 6$ și cum $x \in \mathbb{N}$, rezultă $x = 2, 3, 4, 5$ și $C = \{2, 3, 4, 5\}$.

2. Se consideră mulțimile A, B :

$$A = \{x \in \mathbb{N} | x = 7 - 2k, k \in \mathbb{N}^*\}$$

$$B = \{x \in \mathbb{N} | x = 10 - 3k, k \in \mathbb{N}^*\}.$$

Să se determine $A \cap B, A \cup B, A - B, B - A, A \times B, B \times A$.

Soluție. Pentru mulțimea A : $k = 1 \Rightarrow x = 5, k = 2 \Rightarrow x = 3, k = 3 \Rightarrow x = 1$ și atunci $A = \{1, 3, 5\}$.

Pentru mulțimea B : $k = 1 \Rightarrow x = 7, k = 2 \Rightarrow x = 4, k = 3 \Rightarrow x = 1$ și atunci $B = \{1, 4, 7\}$.

Atunci avem: $A \cap B = \{1, 3, 5\} \cap \{1, 4, 7\} = \{1\}$;

$$A \cup B = \{1, 3, 5\} \cup \{1, 4, 7\} = \{1, 3, 4, 5, 7\};$$

$$A - B = \{1, 3, 5\} - \{1, 4, 7\} = \{3, 5\};$$

$$B - A = \{1, 4, 7\} - \{1, 3, 5\} = \{4, 7\};$$

$$A \times B =$$

$$= \{(1, 1), (1, 4), (1, 7), (3, 1), (3, 4), (3, 7), (5, 1), (5, 4), (5, 7)\}$$

$$B \times A =$$

$$= \{(1, 1), (1, 3), (1, 5), (4, 1), (4, 3), (4, 5), (7, 1), (7, 3), (7, 5)\}$$

3. Să se determine $x, y \in \mathbb{N}$, astfel încât să avem:

$$\{1, 3, x, 7, y, 11\} - \{1, 3, 7\} = \{5, 9, 11\}.$$

Soluție. Evident $\{1, 3, x, 7, y, 11\} - \{1, 3, 7\} = \{x, y, 11\} = \{5, 9, 11\} \Rightarrow x = 5, y = 9.$

4. Să se determine mulțimea X , știind că:

a) $X \cap \{3, 4, 5, 6\} = \{4, 6\};$

b) $X \cup \{3, 4, 5, 6\} = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}.$

Soluție. Deoarece $X \cap \{3, 4, 5, 6\} = \{4, 6\}$ rezultă $4, 6 \in X$.

Deoarece $X \cup \{3, 4, 5, 6\} = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$ rezultă $1, 2 \in X$.

Atunci $X = \{1, 2, 4, 6\}$.

5. Să se determine mulțimile X și Y , știind că:

a) $X \cup Y = \{1, 2, 3, 4, 5\};$

b) $X \cap Y = \{1, 2\};$

c) $5 \notin X - Y;$

d) mulțimea X are mai multe elemente decât mulțimea Y .

Soluție. Din $X \cap Y = \{1, 2\}$ rezultă $1, 2 \in X; 1, 2 \in Y$. Cum $5 \notin X - Y$ și $5 \notin X \cap Y$ rezultă $5 \in Y - X$, deci $5 \in Y$. Deoarece $X \cup Y = \{1, 2, 3, 4, 5\}$ rezultă că $3, 4 \in X$ sau $3, 4 \in Y$ sau $3 \in X$ și $4 \in Y$ sau $3 \in Y$ și $4 \in X$. Însă X are mai multe elemente decât Y și atunci rezultă că $3, 4 \in X$. Deci $X = \{1, 2, 3, 4\}$ și $Y = \{1, 2, 5\}$.

6. Determinați $x, y \in \mathbb{N}$ astfel încât:

$$\{1, x, 7\} \cap \{3, y, 5\} = \{3, 7\}.$$

Soluție. $3 \in \{1, x, 7\} \Rightarrow x = 3$ și $7 \in \{3, y, 5\} \Rightarrow y = 7$.